

ма гандлю — сталы заказаў. Для рабочых, для вэтэранаў, для дыябэтыкаў. Раз у месяц савецкі чалавек меў магчымасьць пакаштаваць *дэфіцыту* — татнае пасты, марожаных курэй, кансэрваванага гарошку. Абавязкова ў нагрузку да *дэфіцыту* пакупнік мусіў прыкупляць і тое, што няма як прадаць: да томіка Караткевіча — палінялых вершыкаў, да польскага шампуню — зубнога парашку ў запыленай кардоннай пушачцы.

Зь перастройкай зьмест знаёмага слова пашырыўся: у мастакоў намеціўся *дэфіцыт ідэяў*, а ў моладзі заўважылі *дэфіцыт маралі*. Загаварылі пра *дэфіцыт сумленьня* і нават пра *дэфіцыт духоўнасьці*. Пакуль газэты й палітыкі дэбатавалі пра *дэфіцытную эканоміку* і *дэфіцыт ідэйнасьці*, аднекуль зьявіўся новы невядомы бязьлітасны *сындрам набытага імунадэфіцыту*. Зь ягоным прыходам куча сацыялістычных *дэфіцытаў* ператварылася ў гару. Бракавала цяпер шпрыцоў, прэзэрватываў, посуду, лекаў, рыштунку і ўрэшце навукі.

Беларусі шмат чаго бракавала і бракуе сёньня. Колькі б людзі ні змагаліся з *дэфіцытам*, ён уваскрасае паўсюль, у розных праявах. А вось чаго ў Беларусі заўсёды хапала, на што *дэфіцыту* не было, як пісаў Караткевіч, дык гэта на кепскае начальства.

Жорны

Уладзімер Арлоў

Жорны, або ручны млын — адна з найгалоўнейшых вынаходак чалавека. Дзякуючы *жорнам* людзі атрымалі хлеб.

Некалі *жорны* былі амаль у кожным беларускім сялянскім двары, займаючы пачэснае месца ў сенцах ці ў самой хаце. За дзень на каменных *жорнах* можна было змалоць тры пуды жыта. У гады калектывізацыі ў немажальных вёсках, што стаялі на пяшчаных полацкіх землях, гаспадароў *жорнаў*, выконваючы разнарадку, часта запісвалі ў кулакі.

Васіль Быкаў згадваў пра аднавяскоўца, які, каб уратавацца ад Сібіры, прынародна разьбіў свае *жорны* на панадворку. Удзень расколатыя камяні-*жарнавікі* ляжалі навідавоку, а па начах гаспадары-суседзі скручвалі іх драгатам ды ўпотай малолі зерне.

Энцыкляпэдыя этнаграфіі Беларусі сьцьвярджае, што *жорны* захоўваліся ўва ўжытку да 50-х гадоў ХХ стагодзьдзя, але гэта ня так. Нягледзячы на велічныя посьпехі савецкага народу ў камуністычным будаўніцтве, яшчэ напрыканцы 60-х, бавячы лета ў роднай мамінай вёсцы на Шклоўшчыне, я шмат разоў уласнаручна круціў бабуліны *жорны*.

У далёкіх лясных вёсках, дзе жыве дзясяткі два старых, дзе найбліжэйшая крама за дзесяць кілямэтраў, а аўталаўка з хлебам прыяжджае раз на пару тыдняў, *жорны* й сёньня ратуюць беларускага селяніна.

Апошні раз жывыя *жорны* мне выпала бачыць у забытай Богам і ўладаю расонскай вёсачцы на мяжы з „братняй“ Расеяй. „Галасавалі, дзетка, за таго лукашонка, а цяпер во гора сваё на *жорнах* мелем“, — сказала старая кабета зь некалі блакітнымі вачыма.

Размова адбывалася летась. Значыцца, энцыкляпэдычны артыкул пра *жорны* вымагае напрыканцы стагодзьдзя істотнага ўдакладненьня.